

הורינו

הורים נתן הכל

פרשת ויגש תשפ"ד

4

כיבוד אב ואם בפרשת השבוע

עפ"י 'המאורות הגדולים', הגאון רבי שמשון קורלנדסקי שליט"א

ותגדל עוד הקושיה שעל ימי הרעב שהיו עוברים ושבים מארץ מצרים לארץ כנען ולא חש על צער. ועוד, מי התיר לו אחר שבאו אחיו להאריך לו ימי צרה שלא להודיעו תכף ומיד. ובאור החיים הק' כתב להשיב כי חשש שיצטרך לספר גם איך מכרוהו אחיו וכו' וחס על כבודם שלא לביישם, בבחינת מוטב שיפיל עצמו לכבשן האש. (וצ"ל שבאופן כזה רצון אביו באמת הוא שלא ילבינם). ורק לאחמ"כ הודיע, שבאותו הזמן כבר ראו למפרע כי מה יצא הדבר כדי שירדו מצרימה. וברמב"ן כותב וז"ל ועל כן לא רצה להגיד להם אני יוסף אחיכם, ולומר מהרו ועלו אל אבי... ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שייבת אביו, אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו. והנצי"ב ב'העמק דבר' מוסיף ומבאר שיוסף היה "אנוס על פי הדיבור", שהיה מצר על אביו, אבל לש"י היה זה דין של נבואה וחיוב להביא לכך שאביו ירד מצרימה ויתקיימו החלומות.

כיבוד אב ואם בהלכה ומנהג

כשם שחובה על כל אחד ואחד מישראל ללמוד את ההלכות המצויות, כהלכות ברכות, שבת, שמירת הלשון ועוד, כך חובה על כל אדם ללמוד ולשנן את הלכות כיבוד אב ואם ומוראם, שמצווה זו היא תמידית בכל זמן, וחמורה היא עד מאוד, ואם לא ילמד את הלכותיה, מאין ידע היאך לקיימן, ויכשל בדברים רבים, מבלי לדעת שהוא נכשל.

מורא אביו ואמו

על סברת אביו כיון שיש אחר לא יזכיר שם אביו אלא יאמר דעת אותו האחר דסובר כאביו.

- ראובן מתקשר לשמעון שיבדוק משהו אצל אביו, מומחה בתחומו. ובמקרה, שמעון יודע את התשובה. האם מותר לשמעון לענות במקום אביו? כתב בחיי אדם¹: **איזה מורא, לא יעמוד במקום המיוחד לו לעמוד שם בסוד זקנים עם חבירו להתייעץ מפני שנראה שהוא מחשיב עצמו מכלל אנשי העצה ומשוה את עצמו לאביו.**
- שלא לקרוא לאביו בשמו לא בחייו ולא במותו אלא אומר אבא מורי ואמי מורת'. **היה שם אביו נכשם אחר והוא פלאי שאין רגילין בו, שלא בפניו יש מתירין וכן אם הוא שם שרגילין בו הרבה בני אדם כגון אברהם יצחק כו' וכיוצא בו יש מתירין לקרות בהן אחרים אפילו בפניו ויש אוסרין בפניו ומכל מקום עכשיו מקילין בו דמסתמא אביו מוחל:**

ועתה אל תעצבו וכו' פן תורש אתה וביתך (מ"ה ה', י"א)

מדוע לאחיו אמר יוסף "כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם ולשום לכם שארית בארץ" בלשון שמשמעותה שאם לא יאכלו ימותו ברעב ולא יישאר להם שארית, ואילו לאביו אמר רק 'פן תורש' שהוא רק לשון עניות. ומבאר בזה הרמב"ן שמפני כבודו של אביו לא רצה לומר שאם לא יבוא למצרים ימות, ולכן אמר לו באופן מכובד יותר, שאם יתעכב בארץ יהיה עני.

ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכו' (מ"ה, כ"ו)

כתב האור החיים הק' וז"ל, ראיתי לתת לב בעניין יוסף איך לא חש על צער אביו כמה שנים, והן אמת בימי עבודתו נוכל לומר כי עשה ולא הצליח, אבל אחר שעלה לגדולה למה לא כתב איגרת לאביו להפיג צער, כי (והרי) יודע היה יוסף גודל הפלגת חיבת יעקב בו ויתאבל עליו ימים רבים, ולמה לא שלח לבשרו.

הורינו דרך חיים

1. סי' ס"ז הלכות כבוד או"א (י"ד סימן ר"מ)

רב הנסתר

מאמר חז"ל או מעשה רב בנושאי מצוות כיבוד הורים נטמנו בתמונה, גלו ושלחו לנו, ואולי תזכו בפרסים!

מעשה אבות

סיפור מהחיים

בוקר חורפי ומושלג בעיר הקודש צפת. התפילה זה עתה נסתיימה, הגאון הישיש המופלג רבי יעקב דוד וילובסקי זצוק"ל, הרידב"ז, נראה כאילו תפוס הוא במחשבות עמוקות ודמעות מנצנצות על לחיו, ויהי הדבר לפלא.

הרידב"ז נפנה למקורביו וסיפר את מחשבותיו. ילד קטן הייתי בעיירה ברוסיה, להוריי הצדיקים והישרים. אבי עמל קשה בפרנסתו לבנות תנורים מחימר אך המצב הכלכלי היה קשה ביותר. במסירות נפש שכרו עבורי הוריי מלמד שילמד איתי, וכך זכיתי להתעלות על ידו.

יום אחד כאשר אבא בא הביתה, הוא פוגש באמא בוכייה. לשאלתו מה קרה, הוא שומע כי "היום היה כאן המלמד של יעקב דויד'ל והודיע שהוא עוזב אותנו מאחר שלא שילמנו לו משכורת זה שלושה חודשים כך שאינו יכול להמשיך עוד במצב הזה.

אבא ואמא היו שבורים ביותר, מה יהיה על בנם?! ואז הגה אבא רעיון, הנה עכשיו פני אלי מישוה שאבנה לו תנור אך לא היו לי אפילו את החומרים הדרושים, אפרק את התנור אשר בביתנו ומזה אבנה תנור חדש לאותו אחד שהזמין אצלי, וכך אוכל לפרוע את החוב למלמד, ובלבד שיעקב דויד'ל יוכל ללמוד ולהתעלות. וממחשבה למעשה, הלך אבא ופירק את התנור שלנו בבית, בנה אצל פלוני שהזמין תנור, שילם למלמד את חובו והמלמד שב ללמד כבראשונה.

אך הקור בבית היה מקפיא, החורף הרוסי נתן בו את אותותיו, לא היה שום חימום בבית, דבר שהיה בלתי נתפס במקום ההוא. והוריי מסרו נפשם ממש במשך תקופה ארוכה, הכל בכדי שאני אוכל ללמוד תורה.

סיים הרידב"ז את דבריו; היום הוא יום היארצייט של אבי זצ"ל ואני לא חשתי בטוב, הסתפקתי האם מחויב אני לבוא לבית הכנסת ולהתפלל לע"נ כאשר בחוץ כל כך קר ומושלג ואני לא בקו הבריאות. אך אז נזכרתי איך הם מסרו את נפשם בכזה קור עד למטן לימודי, איך אוכל להסתפק האם ביום הארצייט של אבי אלך לביהכ"נ, ואיך לא אבכה על כך?!

(המאורות הגדולים, עפ"י זקנו הגר"ט וויין זצ"ל, ששמע את הדברים ממשמשו של הרידב"ז שנכח במקום)

פתרונות ניתן לשלוח למייל: horeinuorg@gmail.com

פתרון חידת 'רב הנסתר' לפרשת מקץ:
ת"ש שאלו את ר"א עד היכן כיבוד אב
ואם אמר להם כדי שיטול ארנקי ויזרקנו
לים בפניו ואינו מכלימו (קידושין ל"ב).

הזוכה בין הפותרים נכונה: יצחק פינסקי

כיבוד אב שמחזיק עולם ומלואו!

הגמ"ל מביאה את דברי רשב"י שאומר, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה ואלמלי אליעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואלמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו.

ופירש רש"י על יותם בן עוזיהו ז"ל, **צדיק היה ועניו יותר משאר מלכים וזכה בכיבוד אביו ועליו נאמר 'בן יכבד אב'**² שכל הימים שהיה אביו מצורע והוא היה שופט עם הארץ לא נטל עליו כתר מלכות בחייו וכל דיניו שהיה דן אומרן בשם אביו. עכ"ל.

בספרו³ של הגאון רבי ירוחם ליינער זצוק"ל מגזע בית ראדזין הביא בשם דודו בהקדמתו לביאורו על סדר עולם⁴ **וגם רבי אלעזר ברבי שמעון קיים כבוד אב בהפלה** כדאיתא בזה"ק בחקתי⁵ **בן יכבד אב** כגון רבי אלעזר, דאיהו אוקיר ליה לאביו בהאי עלמא ובהווא עלמא. כלומר, שכיבד את אביו גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

וכבר תמה בבן איש חי ובעוד מן האחרונים, כיצד יכול לפטור מן הדין מכאן ואילך עד סוף העולם.

ובאמת הביאור הוא עפ"י דברי ר"ח שם, שיכול לפטור את העולם מן הדין פירושו מדין חורבן וכליה, שהבורא לא ישחית העולם. וכשם שיש איזה צורך לעקור עץ או להרוס בניין אך כיוון שאדם גדול נטע העץ או בנה אותו בניין, אזי מחליטים כי בזכות אותו אדם מיוחד לא עוקרים ולא מחריבים. וכן כאן, כיוון שהמעשים של יותם היו כל כך מיוחדים וגדולים, היינו, כיוון שהמין האנושי יכול היה להצמיח אדם כמו יותם, בשביל זה ראוי המין האנושי שלא להיחרב לעולם. **הי אומר, שהמעשה שעשה, אותו כיבוד אב מופלג, יש בכוחו לפטור מכאן ועד סוף כל הדורות.**

ומצינו עוד שאותה זכות של כיבוד אב עומדת במיוחד לבניו, כמו שרואים על הפסוק, ויהי בימי אחז. מה ראה הכתוב לייחסו וכו' ולמדך שזכות אבות עמדה לו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה מי הוא זה שמלך רשע זה, **אמר להם בן יותם הוא בן עוזיהו הוא אבותיו היו צדיקים לפיכך אי אפשר לפשוט ידי בו** הדא הוא ולא יכול להילחם עליה מפני זכות אבותיו⁶

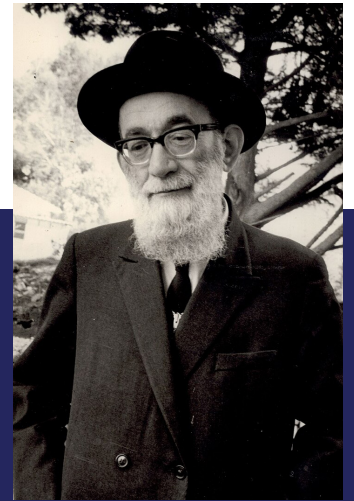
יוצא מן הדברים, שגם אצל יותם וגם אצל רבי אלעזר בן רבי שמעון אנו רואים שהיו גדולי וצדיקי עולם, ובכל זאת חז"ל מציינים באופן בולט ומיוחד דווקא את מצוות כיבוד אב שלהם. **מכאן מתבוננים אנו ורואים עד כמה מעשה של כיבוד אב ואם גדולים ועצומים, שקיום העולם עד סוף כל הדורות כדאים הם בשבילו.**

”

עד כמה מעשה של כיבוד אב ואם גדולים ועצומים, שקיום העולם עד סוף כל הדורות כדאים הם בשבילו.

1. סוכה מ"ה: 2. מלאכי א' 3. מאמר זוהר הרקיע 4. ווארשא תרמ"ה 5. קט"ז ב' 6. בראשית רבה

טענת בלעם עומדת וזועקת כנגדו!

**בלעם, עם כל
מידותיו הרעות,
הבין את העוול
שיש בכפיות
טובה. ומה היא
כפיות הטובה
שמצא בעצמו?
"אילולא אבותם
אני ואתה לא
עמדנו בעולם"**

בלעם פתח בנבואתו על ישראל, ואמר "מן ארם ינחני בלק מלך מואב"¹ אומרים על כך חז"ל "אמר לו, השווינו שנינו להיות כפויי טובה, שאילולא אברהם אביהם לא היה בלק וכו' ואילולא אברהם לא פלט לוט מסדום ואתה מבני בניו של לוט, ואילולא יעקב אביהם לא עמדתי אני בעולם. שלא ראה לָבֵן בנים אלא בזכות יעקב וכו' ואילולא אבותם אני ואתה לא עמדנו בעולם."²

ומבאר בעניין זה הגאון הצדיק רבי גדליה אייזמן זצוק"ל משגיח ישיבת קול תורה. כי בלעם, עם כל מידותיו הרעות, הבין את העוול שיש בכפיות טובה. ומה היא כפיות הטובה שמצא בעצמו? "אילולא אבותם אני ואתה לא עמדנו בעולם". למרות שעברו מאז מאות שנים, אעפ"כ עצם הדבר שהם היו הסיבה לבריאתו, דבר זה לכשעצמו מהווה תביעה כלפיו על כפיות טובה ביחס לזרעם.

ומוסיף הגאון רבי גדליה זצוק"ל, אם כך הם הדברים בכל הנוגע למי שהיה הסיבה לבריאתו לפני כמה מאות שנים, על אחת כמה וכמה שדברים אלו מחייבים אותו ביחס להוריו שהביאו אותו עצמו לעולם. ולא רק הביאוהו לעולם אלא גם מוסיפים להרעיף עליו טובות בלי גבול. עד כמה שח"ו לא מתאמץ כראוי במצווה זו, הלא טענת בלעם עומדת וזועקת כנגדו!³ ואכן, כך לשון ספר החינוך³ בשורש מצוות

כיבוד אב ואם: ייתן אל ליבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו.

ובכך מתיישב גם מה שכתבו האחרונים כי מצוות כיבוד אב ואם עצמה היא גם אם לא היטיבו עמו מעולם, כגון שהתייתם וכדו' ומ"מ מחוייב לכבדם מדין כיבוד אב ואם גם בלי הכרת הטוב. וכ"כ במשך חכמה פרשת ואתחנן שהרי לשי' רש"י נצטוו על כיבוד אב ואם במרה, ששם לא היה טורח גדול על האבות בגידול בניהם, שהרי אכלו מן שירד מהשמים ובשר מַהֲשָׁלוּ, והענן היה אפילו מגהץ מלבושם ומ"מ נצטוו שם על כיבוד. ולפי דברי הילקוט מובן, שהרי יש הכרת הטוב מעצם הגעתו לעולם.

ובאמת במדרש תלפיות⁴ כתב הן אמת שמצוות כיבוד אב ואם היא מצוה שכלית, שהשכל מכריח ומחייב לקיימה, שהרי הוריו הביאוהו לעולם, גידלוהו וטרחו עבורו, דאגו לו לכל צרכיו, וכל מחסורו היה עליהם עד אשר גדל, ואם כן כל בר דעת מבין שעליו לכבד את הוריו, שאם לא יכבד, הריהו כפוי טובה, שאין לך מדה גרועה ממנה. **אולם, לא יכבדם בגלל צו המצפון, אלא מפני שה' יתברך ציוהו על כך, שנאמר: "כָּבֵד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ."**

1 במדבר כ"ג ז'

2 ילקוט שמעוני תשס"ה ל"ה

3 מצווה ל"ג

4 מדרש תלפיות לרבי אליהו הכהן מאזמיר, ענף אב ואם